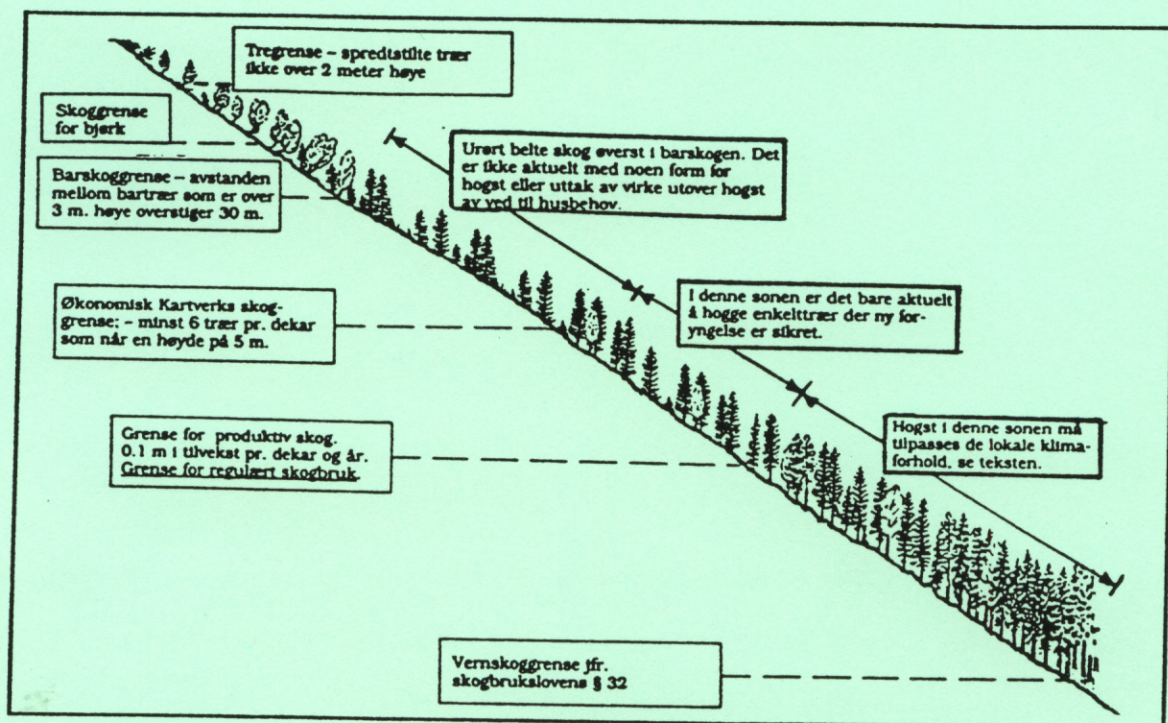

FORVALTNING AV VERNSKOOG

Veileder for revisjon av vernskoggrensene og forvaltning av vernskogen,
jfr. skogbrukslovens §§ 32 og 33

M-0618

Landbruksdepartementet, Skogavdelingen
4. juni 1992

1. INNLEDNING

1.1. Bakgrunn

I medhold av skoglovgivningen er det lagt ut store områder som vernskog i Norge. Dagens vernskoggrenser stammer i hovedsak fra kort tid etter fastsettelsen av skogvernloven av 1932, og i de fleste tilfelle med klare forbindelser tilbake til den første skogvernloven av 1893. Utgangspunktet for datidens vernskogpolitikk var en situasjon med meget sterk nedbygging av skogressursene gjennom hogst, omfattende utmarksbeite, stort uttak av ulike produkter fra skogen (ved, gjerdefang, hesjestaur m.v.) og lite utviklet gjenvekst og gjenvekstpleie. Det er ikke foretatt noen fullstendig registrering av omfanget av vernskogarealer i Norge, men det er antatt at dette berører i størrelsesorden 20-30% av det skogkledde arealet, og omfatter både produktiv og uproduktiv skog.

Ved fastsetting av ny skogvernlov i 1932 med lokale vedtekter ble det innført sterke restriksjoner på all virkesutnyttelse i vernskogen samtidig som denne loven la klart større vekt på gjenvekst og oppbygging av ny skog. I løpet av de 60 år som har gått har man utviklet et aktivt skogbruk med vekt på foryngelse og gjenvekst, og resultatet av dette er nærmere en fordobling av skogens kubikkmasse fra 1920 og fram til idag. Slik sett la datidens lovgivere og skogbruksmyndigheter opp til et langsiktig og utholdende skogbruk til stor nytte for sine etterkommere.

Etter vedtak i departementet er vernskoggrenser ikke trukket over de arealer som forvaltes og bestyres av Direktoratet for Statens Skoger, men de samme forholds- og aktsomhetsregler i forhold til vernskogfunksjonene gjelder også her.

Et sentralt element i skogvernarbeidet var utlegging av vernskog og fastsettelse av vernskoggrenser. Vernskoggrensene ble fastlagt med grunnlag i omtrent de samme formuleringer som dagens § 32 i skogbruksloven. Det betyr at klimaaspektet og faren for ødeleggelse av skogressursene stod sentralt som idag.

Det er sannsynlig at klima- og skogforholdene i mange deler av landet kan ha endret seg fra 1930-tallet og til idag. Samtidig er det allment kjent at vernskogbestemmelsene i mange områder har sovnet i de senere år. Det er disse forhold som ligger til grunn for at Landbruksdepartementet nå ønsker å foreta en revisjon av vernskoggrensene og en vitalisering av skogvernet som ledd i skogbrukets langsiktige ressursforvaltning.

1.2. Opplegg for revisjon av vernskoggrensene

Denne veilederen gir retningslinjer for en framtidig vernskogpolitikk. Veilederen er utformet spesielt med tanke på revisjon av vernskoggrensene mot fjellet, men departementet tilrår at også eventuell revisjon av vernskoggrenser mot kysten foregår i samsvar med opplegget så langt dette passer.

Grunnlaget for arbeidet ligger i skogbrukslovens §§ 32 og 33 som omhandler skogens vernfunksjoner og behovet for å ivareta disse. Selv om bestemmelsene har stått uforandret i lang tid er de, etter departementets vurdering, dekkende for dagens oppgaver.

Veilederen peker også på mulige tiltak med sikte på en videre forvaltning av skogressursene innenfor vernskoggrensene. Dette gjelder for det første premisser og kriterier for praktisering av bestemmelsene om avvirkning i skogbrukslovens § 33, og videre gjelder det premisser og kriterier for praktisering av bestemmelsene om vernskog i tilskuddsordninger og forskrift om planlegging og godkjenning av skogsveger etter skogbrukslovens § 17a.

Skogbrukslovens § 32 slår fast at det er de klimatiske forhold som skal legges til grunn for fastlegging av vernskoggrensener. Mulighetene for et langsiktig og utholdende skogbruk skal være førende for fastlegging av vernskoggrensener og utforming av en ressursforvaltning i vernskogen. Samtidig skal skogbruket i vernskogen – som i alle andre skogområder – utøves på en måte som vektlegger skogens betydning for naturmiljø og friluftsliv.

Arbeidet vil medføre behov for kontakt med andre etater. Dette vil særlig gjelde miljøvernmyndighetene og kulturminnemyndighetene. Det er imidlertid skogbruksetatens og skogoppsynets oppgave å finne hensiktsmessige rutiner for arbeidet, og fylkesskogsjefen har ansvaret for at arbeidet gjennomføres. Fylkesskogsjefene har også ansvaret for å påse at de framtidige vernskoggrensener utformes i sammenheng på tvers av kommune- og fylkesgrenser.

2. PLANARBEIDET – INNHOLD OG PROSEDYRE

2.1. Mål med planarbeidet

Planarbeidet skal ha som hovedhensikt å finne fram til hensiktsmessige skogfaglige løsninger på følgende punkter:

- Revisjon av vernskoggrensene, jfr. skogbrukslovens § 32. I forbindelse med revisjonsarbeidet skal vernskoggrensen fastsettes uavhengig av eiendomsforhold.
- Utvikling av lokaltilpassede regler for avvirkning i vernskogen, jfr. skogbrukslovens § 33.

Det er også – uavhengig av dette planarbeidet – nødvendig å utvikle kriterier for praktisering av bestemmelsene om vernskog i tilskuddsreglene for skogbruksplanlegging, skogkultur og skogreising, vegbygging og drift i vanskelig terreng, og praktisering av bestemmelsen om vernskog i forskrift om planlegging og godkjenning av skogsveger hjemlet i skogbrukslovens § 17a.

Departementet mener at det vil være nyttig å se disse oppgaver i sammenheng med de oppgaver som spesifikt er knyttet til planarbeidet. Med utgangspunkt i løpende oppgaver og hensikten med plan- og revisjonsarbeidet bør det derfor utformes rutiner for

- revisjon av vernskoggrensene, inkl. kontakt med miljøvern- og kulturminnemyndigheter,
- praktisering av § 33,
- praktisering av det øvrige regelverks bestemmelser vedr. vernskog.

Landbruksdepartementet vil understreke at de punkter som er listet opp ovenfor har klart sammenfallende hensikter, nemlig å bidra til en lokaltilpasset og klimariktig forvaltning av utsatte skogressurser i tråd med hovedlinjene i skogpolitikken slik at ressursutvikling, ressursbevaring og hensynet til klima, naturmiljø og friluftsliv ivaretas.

2.2. Revisjon av vernskoggrensene

I NOU 1989:10 om Flersidig skogbruk er "Fjellskog og skogbrukslovens vernskogbestemmelser" behandlet som et av spesialtemaene. Utredningen anbefalte bl.a. at vernskoggrensene i henhold til skogbrukslovens § 32 bør revideres og trekkes opp på nytt, uavhengig av eierforhold.

En stor andel av de vernskoggrensene som gjelder nå er fastsatt i medhold av Lov om skogvern av 12. februar 1932. Grensesettingen skjedde for 50-60 år siden og det er et klart behov for revisjon av vernskoggrensene mot fjellet. Det er ikke behov for lovendringer, men det er nødvendig å skjerpe praktiseringen av skogbrukslovens vernskogbestemmelser. Dette gjelder først og fremst meldeplikten til skogoppsynet før hogst i vernskog, og konkrete tilpassinger av skogsdriften.

Bestemmelsene om vernskog framgår av skogbrukslovens §§ 32 og 33.

§ 32 omtaler de forhold som kan føre til at skog legges ut som vernskog. Dette dreier seg om skog som "skjønnes å" tjene til vern mot skred og ras, elvebrudd, skadeflom, sandflukt eller lignende, eller til særlig vern for annen skog, dyrket jord eller bebyggelse. Det samme gjelder

skog som på grunn av sin beliggenhet opp mot fjellet, ut mot havet eller høyt mot nord har så vanskelige foryngelsesforhold eller så liten veksterlighet at den kan ødelegges ved mishandling eller feilaktig hogst.. Dette er kriteriene som skal legges til grunn, og det framgår tydelig at lovens hovedintensjoner er å gi bestemmelser for å ivareta det biologiske produksjonsgrunnlaget. Gjennom disse formuleringer er det også lagt opp til en tilpasning til lokale forhold. Dette gjenspeiler seg i bestemmelsene om fastlegging av vernskoggrensene.

Fjellskog omfatter alle skogtyper der de klimatiske forhold, særlig temperatur og vind, er sterkt begrensende faktorer for frøsetting, frømodning, spiring og produksjon.

Skoggrensen mot fjellet går der avstanden mellom minst 3 meter høye trær er større enn 30 meter. Alt etter treslag, angis skoggrense for gran og skoggrense for bjørk. Fjellskogens nedre grense mot liskogen eller lavlandsskogen er ikke definert på tilsvarende tallmessig måte. Den må fastsettes ut fra de klimatiske forhold.

Det er et samspill av flere økologiske faktorer som er med å prege fjellskogen. De viktigste faktorene som virker begrensende på bl.a. frøsetting og vekst er kort veksttid og lav sommer-temperatur. Produksjonen avtar med stigende høyde over havet. I fjellskogen er det dessuten høy frekvens av skadde trær grunnet snø, vind og annen klimapåvirkning. Skuddmodningen er ofte dårlig og frostskaider både i veksttiden og i hvileperioden forekommer hyppig.

Vernebehovet i det øvre skogbandet mot fjellet er tosidig. For det første skal fjellskogen tjene som vern for annen skog og andre arealer - dernest må fjellskogen vernes mot feilaktige hogstinngrep.

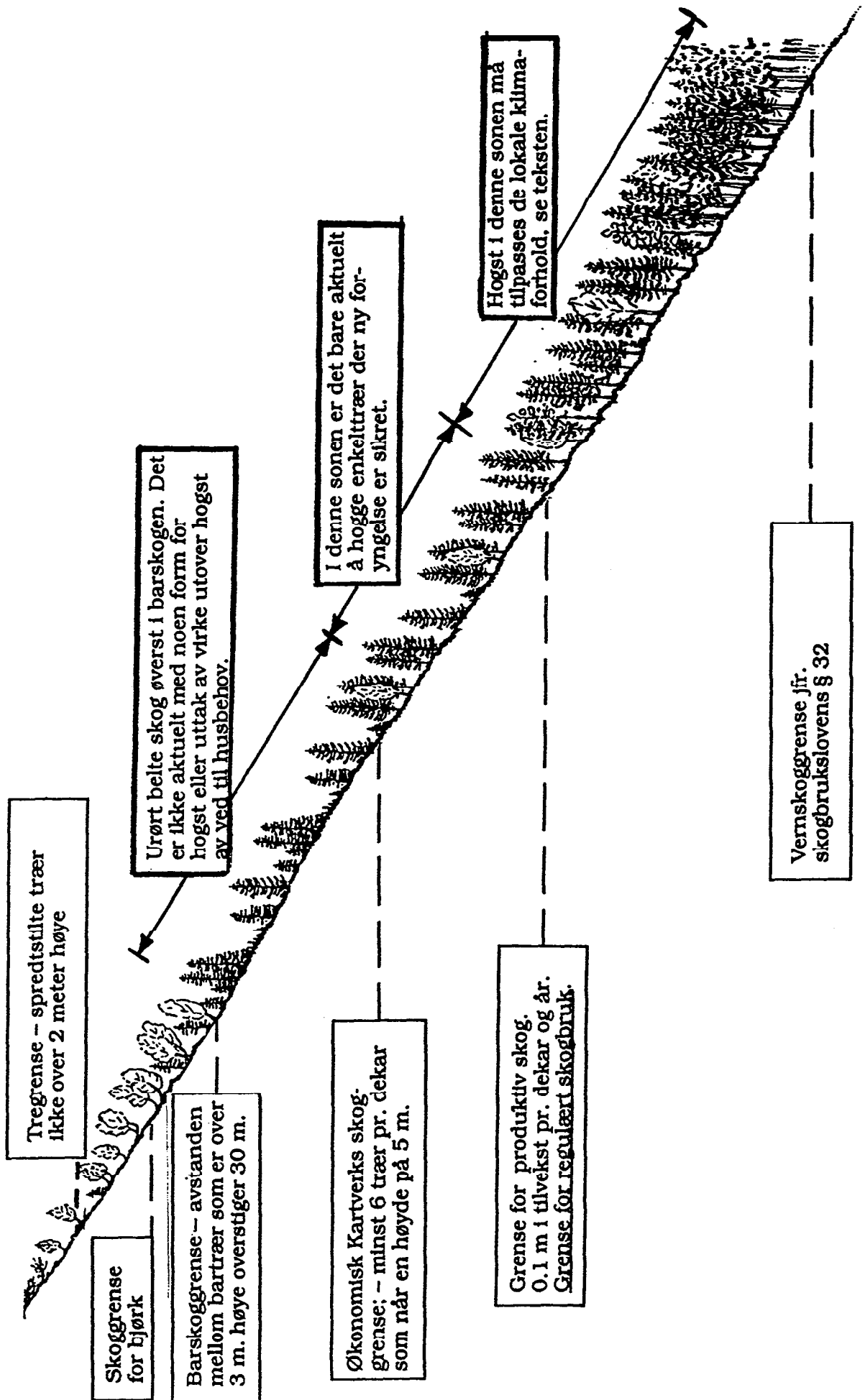
Det er vanskelig ut fra økologiske betraktninger å fastsette en klar grense mellom vernskog og den øvrige bruksskog. Ved fastsetting av vernskoggrensen må en sikre at skogarealer som kan tjene som vern i henhold til lovens § 32, og som har spesielt vanskelige foryngelsesforhold og dårlig veksterlighet, kommer med. Det er bare ved kombinasjonen av lokalkunnskap og skogfaglig kunnskap at en slik grense kan plasseres riktig, og hoveddelen av planarbeidet vil derfor måtte knyttes til vurderinger i terrenget og på kart med sikte på å finne tjenlige grenser. Det må bl.a. tas hensyn til det såkalte "dalfenomenet" - de naturlige vekstforhold er dårligere midt i dalen enn i lisdene. Dessuten må man, der det er praktisk mulig, søke å få med lavereliggende arealer som har spesielt ugunstige foryngelses- og vekstforhold.

Landbruksdepartementet vil peke på at to aktuelle utgangspunkt er å legge enten faktisk skoggrense eller Økonomisk Kartverks (ØK) skoggrense til grunn, og deretter legge ut en sone med et gitt antall høydemeters utstrekning, nedover fra denne. Landbruksdepartementet vil ikke binde opp de lokale vurderinger med hensyn til valg av øvre grense, men vil likevel understreke at det bør velges en dokumenterbar grense som også helst i grove trekk bør kunne kartfestes. Den eneste av de nevnte skog- og tregrensene som er kartfestet, er Økonomisk Kartverks (ØK) grense for skog der skog defineres som 6 trær pr. dekar som er over 5 meter.

Landbruksdepartementet vil heller ikke binde opp det lokale valg av bredde på vernskogbeltet ut over å peke på følgende punkter:

- Vernskogen skal omfatte alle arealer som skogbrukslovens § 32 er ment å gjelde for.
- Vernskoggrensen (som skiller vernskogen fra nedenforliggende skog) bør, der det er mulig, knyttes til definerbare eller kjente linjer i terrenget (veger, stier, kraftlinjer e.l.) slik at den blir enklest mulig å forholde seg til for alle berørte parter (skogoppsynet, eierne m.fl.).

Figuren nedenfor gir en prinsippsskisse av fjellskogen fra snaufjell til mer lavreliggende bruksskog.

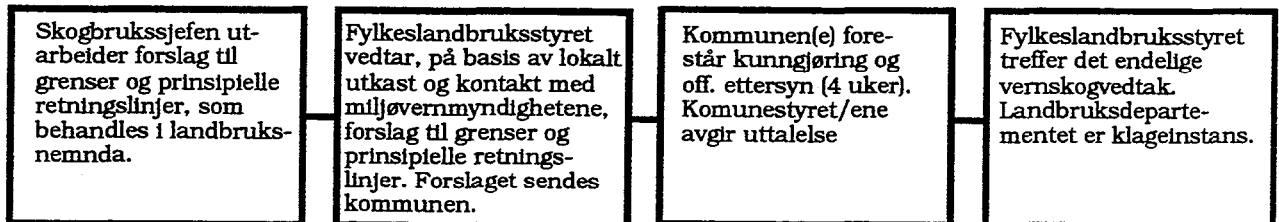

2.3. Saksbehandling for revisjon av vernskoggrensene

Det er fylkesskogsjefen som har ansvaret for å ta initiativet til at landbrukskontorene, skogbruksetaten, starter arbeidet med en vurdering av behovet for å justere eller fastsette vernskoggrenser i den enkelte kommune. Fylkesskogsjefen kan da gi anvisning på saksbehandlingsrutiner som finnes hensiktsmessige, f.eks. med sikte på å få til ensartete opplegg for prosessen på kommunenivå. Skogbrukslovens § 32 angir i denne sammenheng både rekkefølgen på og oppgavene for noen av de ulike instanser som skal trekkes med i saksgangen. Disse bestemmelser kan ikke fravikes. § 32 fastslår også at arbeidet er skogfaglig og klimatisk betonet, og disse forhold må legges til grunn for arbeidet.

Landbruksdepartementet fastsatte 15. mai 1991 "Forskrift om delegasjon av myndighet m.v. etter lov om skogbruk og skogvern av 21. mai 1965". Med grunnlag i forskriftens § 2, 1. ledd, bokstav g, er departementets vedtaksmyndighet delegert til fylkeslandbruksstyret.

På bakgrunn av dette kan saksbehandlingsprosedyren som nå skal legges til grunn framstilles slik:

Når fylkesskogsjefen har gitt anvisning på at arbeidet med revisjon av vernskoggrensene i fylket skal starte opp, er det skogbrukssjefen i hver enkelt kommune som har ansvaret for å utarbeide et utkast til vernskoggrenser og prinsipielle retningslinjer for skogskjøtsel og skogsdrift i vernskogen. Skogbrukssjefen bør samrå seg med kommunale instanser, og drøfte saken i kontaktutvalget for skogbruket der dette finnes, eller i møter med skogeierlag eller andre aktuelle grunneierfora.

I kommuner med eiendommer som forvaltes av Direktoratet for statens skoger, bør skogforvaltningen trekkes inn på et tidlig tidspunkt i arbeidet. Dette kan gi en rasjonaliseringsgevinst, og departementet mener derfor at det er hensiktsmessig for fylkesskogsjefen å drøfte med de berørte skogforvaltere hvordan statens skoger bør medvirke i arbeidet.

Når det foreligger et ferdig utkast for en kommune, skal dette legges fram for landbruksnemnda til uttalelse, før det oversendes til fylkeslandbrukskontoret, skogbruksetaten.

På grunnlag av det mottatte materiale fra landbruksnemnda, fremmer fylkesskogsjefen et forslag til vernskoggrenser og prinsipielle retningslinjer for skogskjøtsel og skogsdrift i vernskogen for fylkeslandbruksstyret. Forslag kan fremmes for en enkelt kommune, eller for flere kommuner samtidig der dette faller naturlig. Forslaget bør være drøftet med Fylkesmannens Miljøvernnavdeling og kulturminnemyndighetene på fylkesplanet (Fylkeskommunen, kulturetaten). Landbruksdepartementet vil understreke at forslaget også bør behandles i kontaktutvalget i fylket. Hvis det foreligger vesentlige innvendinger fra grunneierne eller statens skoger, bør det også på fylkesplan legges opp til en diskusjonsrunde med disse interesser.

Det forslag som blir vedtatt av fylkeslandbruksstyret skal sendes kommunestyret i vedkommende kommune(r) til uttalelse. Kommuneadministrasjonen er ansvarlig for at forslaget legges ut til ettersyn i minst 4 uker etter at det er kunngjort på en måte som er vanlig for kommunale saker. Forslaget skal deretter sendes med kommunestyrets uttalelse tilbake til fylkeslandbrukskontoret, skogbruksetaten.

Saken fremmes etter dette på nytt for fylkeslandbruksstyret, som treffer vedtak om fastsettelse av vernskoggrenser etter skogbrukslovens § 32 og prinsipielle retningslinjer for skogskjøtsel og skogsdrift i vernskogen..

Fylkeslandbruksstyrets vedtak kan påklages til Landbruksdepartementet. Klageadgangen følger bestemmelsen i skogbrukslovens § 14 som også er i samsvar med forvaltningslovens bestemmelser.

2.4. Lokaltilpassede regler for avvirkning i vernskogen jfr. § 33

§ 33 angir de generelle regler for avvirkning i vernskogen, og medfører meldeplikt for all hogst unntatt for ved til husbehov. Det som blir tillatt avvirket skal blinkes av skogoppsynet eller en person som skogoppsynet godkjenner. Bestemmelsen innebærer at alle hogstplaner må meldes av skogeier og blinkes som foreskrevet før hogsten kan gjennomføres. Det bør trolig utarbeides et skjema på fylkesnivå som fastsetter frister for innsending av meldinger, og eventuelt andre saksbehandlingsregler som måtte finnes nødvendige for å effektivisere behandlingen av meldingene.

§ 33 gir imidlertid hjemmel for skogoppsynet til å utforme andre retningslinjer for avvirkningen i vernskogen. Dette kommer fram gjennom formuleringen

“Når ikke skogoppsynet har fastsatt noe annet, skal all hogst i vernskog, unntatt hogst av ved til husbehov, på forhånd meldes til skogoppsynet innen en fastsatt frist”.

Det er ikke angitt nærmere hva dette “noe annet” kan innebære, men det er klart at slike nærmere retningslinjer må være basert på konkrete forhold og behov som har sammenheng med den særlige aktsomhet skogoppsynet pålegger skogeiere i et vernskogområde.

Det vises i denne sammenheng til følgende momenter i Landbruksdepartementets brev av 6. 8. 1987 til skogbruksetaten i Hedmark. Det ble sendt kopi av dette til skogbruksetaten i de andre fylkene.

1. Innen vernskogområdene er det etter § 33 meldeplikt for all hogst, unntatt hogst av ved til husbehov, med mindre skogoppsynet har fastsatt “noe annet”. Dette betyr at skogoppsynet skal vurdere om meldeplikten skal gjelde for hele vernskogarealet eller om man ønsker å fastsette “noe annet”.
2. Lovens § 33 sier at “Det som hogges må på forhånd være blinket av skogoppsynet eller av person som skogoppsynet godkjenner...”. Dette kan innebære at hogst som må meldes på forhånd bare kan gjennomføres etter skogoppsynets vedtak og skogbruksetatens blinking. Når det gjelder andre hogstplaner innenfor vernskogarealene, som altså etter eksemplet ikke krever forhåndsmelding, vil f.eks. skogeieren selv kunne være den “person som skogoppsynet godkjenner”. Skogeieren kan dermed selv foreta den nødvendige blinking, men må likevel holde seg til løsninger i samsvar med hensikten med vernskogvedtaket.
3. I dagens skogbruk kan man ikke oppfatte uttrykket “blinking” bare som det å sette et merke på hvert enkelt tre som skal tas ut. Urvisning av hogstflater e.l. som nevnt ovenfor, faller også inn under dette begrepet, og kravet som stilles til “blinkingen” er altså at denne foregår i samsvar med lovens intensjoner og i samsvar med de lokale retningslinjer for skogsdrift i vernskogen

Ved skogsdrift i vernskog vil departementet spesielt framheve:

- Det bør gjensettes et urørt belte skog øverst i barskogen. Det øvre beltet med trevegetasjon har en viktig funksjon som lé og vern for arealer som ligger lavere. I dette området er det ikke aktuelt med noen form for hogst og uttak av virke. Dette må gjelde fra tregrensen (der høyden av spredtstående trær blir mindre enn 2 meter) og ned mot ØK's skoggrense. Av miljømessige og klimatiske årsaker skal det alltid bevares et belte med urørt skog mot snauufjellet også i de tilfelle der den produktive skogen evt. går helt opp til snauufjellet.
- Den øvre grense for regulært skogbruk må settes ved grensen for produktiv skogmark (produksjonsevne 0.1 m³ pr. dekar og år). Ut fra skogøkologiske hensyn er det ikke påkrevd med totalt forbud mot all hogst over grensen for produktiv skog, men i disse områdene –

skogbevokst impediment innen fjellskogen – er det bare aktuelt å hogge enkelttrær der ny foryngelse er sikret. I barskogen skal det finnes utviklingsdyktige erstatningstrær som kan overta plass og produksjon etter de trærne som hogges.

- Det må være et vilkår for hogst i fjellskog at det på forhånd tas stilling til hvordan den nye skogen skal etableres. Slike vurderinger må gjøres på grunnlag av klima- og skogforholdene på stedet. Når foryngelsesmetode er valgt, må hogsten tilpasses denne. Der klimaforholdene er vanskelige, bør det velges fjellskoghogst som avvirknings- og foryngelsesmetode.
- I de klimatisk utsatte områder må man bevare preget av skog over tid. Dette kan gjøres ved forsiktige avvirkningsinngrep gjennom såkalt fjellskoghogst som baserer seg på en kombinasjon av småflatehogst og gjennomhogst. Ved fjellskoghogst må det stilles krav om positiv reaksjon på gjenstående skog, og at hogsten skaper muligheter for få opp ny foryngelse, helst ved naturlig gjenvekst eller ved suppleringsplanting der økonomien tillater dette.
- Der flatehogst benyttes må flatestørrelsen begrenses. Dette er viktig både med tanke på foryngelsesmuligheter i fjellskogen og med tanke på miljøverdiene. I de klimatisk mest utsatte områder bør flatestørrelsen begrenses til omkring 5 dekar, mens det bør kunne aksepteres større flater i områder med mindre klimaproblemer.
- Ved hogst i fjellskogen skal det legges vekt på å spare trær som er karakteristiske for fjellskogen; kraggfuruer, tørre og vridde trær m.v.
- De tiltak som gjennomføres i fjellskogen må inngå som ledd i en samlet plan for området der de nødvendige hensyn til naturmiljø og friluftsliv er innarbeidet.
- For å motvirke temperaturfall må en unngå inngrep i fjellskogen som gir økt vindhastighet (store snauflater, radikal flaterydding). Dessuten er det viktig ikke å skape kaldluftstrømmer, frostsjøer og kaldluftlommer. Erfaring har vist at dette kan unngås ved å legge hogstflater parallelt med høydekotene og ikke på tvers av dem.
- I fjellskogen må man i det hele unngå å gjennomføre tiltak som kan føre til forverring av varmeklimaet. Dette er spesielt viktig opp mot skoggrensen - jo nærmere skoggrensen dess mer dramatiske utslag vil et temperaturfall gi. I områder der vekstforholdene er begrenset vil selv en mindre nedtrapping av vekstklimaet gi merkbar, negativ innvirkning på skogens trivsel og utvikling.

Departementet viser ellers til NOU 1989:10 om Flersidig skogbruk for en nærmere gjennomgang når det gjelder valg av hogstform i fjellskogen. Utredningen peker på de to dominerende hovedprinsipper for avvirkning, ordinært bestandsskogbruk med *flatehogst* og påfølgende planting, eller det driftsopplegg som med en samlebetegnelse kalles *fjellskoghogst*.

Fjellskoghogsten er et foryngelses- og avvirkningopplegg som er utviklet for skogsdrift i klimatisk utsatte fjellskogområder, og som kjennetegnes ved at hogstuttakene skjer ved en kombinasjon av gjennomhogst, gruppehogst og småflatehogst med sikte på naturlig foryngelse og suppleringsplanting etter behov. Hogstinngrepet varierer i omfang og type med treslag, sjiktning, avvirkningsomfang og klimaproblemer og benyttes både i gran- og furuskog. Hensikten med fjellskoghogsten er å kombinere foryngelse og virkesuttak, og en sideeffekt er også at det kreves en positiv reaksjon på den gjenstående skog. Erfaringer så langt viser at en slik produksjonsgevinst er avhengig av at hogstuttaket ikke blir for sterkt. Det er grunnleggende for denne hogstformen å bevare preget av skog over tid, og å legge forholdene til rette for naturlig foryngelse. Det er også viktig å bevare fjellskogens variasjon gjennom hogstinngrepet. I stedet for en jevn utglisning over hele driftsarealet der man noenlunde systematisk bare avvirker de største trærne, bør en bevisst satse på å fremme og eventuelt opprettholde

variasjon både innen mindre bestand, og mellom disse, ved hogst av grupper og hogst av små flater og med forsiktige inngrep mellom disse.

2.5. Praktiske rutiner

Skogbrukslovens § 33 gir nærmere retningslinjer for avvirkning i vernskogen. Den åpner videre for at skogoppsynet kan vedta andre løsninger enn den som beskrives i paragrafteksten. Vernskogarealet er stort, og departementet vil understreke at det er nødvendig å legge opp til rutiner som sikrer at vernskogens funksjoner og vitalitet opprettholdes samtidig som saksbehandlingen kan gjennomføres på en effektiv måte. Det kan her være aktuelt med ulike løsninger for å sikre den nødvendige tilpasning til de lokale forhold. Nedenfor er skissert tre prinsipielt ulike løsninger som dels kan være aktuelle å benytte, dels kan danne grunnlag for andre løsninger.

1. Det opprettholdes meldeplikt for all hogst i vernskogen, unntatt hogst av ved til husbehov. Etaten reagerer bare i forhold til de meldinger der de planlagte tiltak synes å stride mot de lokale forhold. Det må utvikles rutiner som sikrer at skogeierne vet om de kan starte den planlagte hogsten, eller om det vil komme påbud fra etaten om endringer i opplegget.
2. Det innføres meldeplikt for flatehogst som overskrider ulike maksimale flatestørrelser i de ulike deler av vernskogen avhengig av klima- og foryngelsesforholdene. På samme måte kan man tenke seg et alternativ der det innføres meldeplikt for all avvirkning som skjer ved flatehogst over en viss størrelse i hele vernskogbeltet uavhengig av en mer detaljert oppdeling av vernskogen i flere klimasoner.
3. Det innføres meldeplikt for hogst som ikke skjer i henhold til skogbruksplaner som ivaretar hensynet til klima- og foryngelsesforholdene i vernskogen. Forutsetningen for en slik løsning er et system for kontroll av skogbruksplanenes innhold.

Fylkeslandbruksstyret kan overlate til fylkeskogsjefen å treffe vedtak om konkret praktisering av bestemmelsene, herunder evt. å fastsette unntak fra meldeplikten. Fylkeslandbruksstyret kan da f.eks. innta en slik passus i sitt vernskogvedtak: "Det overlates til fylkeskogsjefen å fastsette nærmere unntak fra meldeplikten der forholdene tilsier dette".

I fylker der Direktoratet for Statens Skoger forvalter store skogarealer i mange kommuner kan det være hensiktsmessig for fylkeskogsjefen å drøfte med de berørte skogforvaltere hvordan Statens Skoger best kan medvirke.

2.6. Konkrete bestemmelser om regelverksforvaltning i vernskogen.

I tillegg til at skogbruksloven, forskrifter gitt i medhold av denne, og tilskuddsordningene også på vanlig måte gjelder for vernskog, har flere av tilskuddsordningene særskilte bestemmelser knyttet til vernskogen. Dette gjelder også forskrift om planlegging og godkjenning av skogsveger og enkelte av skogbrukslovens bestemmelser.

Vernskogbestemmelsene i regelverket er utformet i tråd med de andre deler av vernskogpolitikken. Forvaltningen av de ulike bestemmelsene er basert på behandling av enkeltsaker, enten dette er søknader om tilskudd eller tillatelse eller saksbehandling knyttet til skogbruksetatens og skogoppsynets myndighetsområde. Vedtak i slike saker må knyttes til enkeltsaksbehandlingen, men Landbruksdepartementet regner likevel med at det finnes potensielle forenklingsgevinster ved å integrere disse problemstillingene i revisjons- og planarbeidet. Det er neppe hensiktsmessig å foreta en detaljert vurdering av slike forhold i denne sammenheng, men fastlegging av nye vernskoggrenser vil uansett ha konsekvenser for den framtidige regelverksforvaltning, og derfor bør dette vurderes. Det er også i flere av forskriftene fastsatt et samarbeide mellom skogbruksetaten og andre myndigheter. Fylkes-skogsjefen bør vurdere om man gjennom utformingen av en vernskogforvaltning også kan forenkle og målrette dette samarbeidet med sikte på å redusere omfanget av enkeltsaksbehandlingen.

I det følgende er det kort omtalt de ulike bestemmelser som direkte angår virkemiddelbruken i vernskogen.

2.6.1. Tilskuddsordningene

Tilskudd til skogbruksplanlegging

Forskriften er gitt av Landbruksdepartementet 11. 1. 1990 i medhold av vedtektene for Landbrukets utbyggingsfond.

I § 3, pkt. 3, siste ledd står følgende bestemmelse:

Hensynet til friluftsliv og naturmiljø skal være innarbeidet i behandlingsforslagene. I vernskog skal behandlingsforslagene være tilpasset de særlige regler som gjelder for slik skog.

Skogbruksplanleggingen – inkl. taksering – skal foregå i henhold til regler gitt av Landbruksdepartementet. Den dominerende takseringsmåte vil være områdetakster der det tilligger fylkeslandbrukskontoret, skogbruksetaten å utarbeide en hovedplan for skogbruksplanleggingen og der fylkesskogsjefen vedtar denne. Både utforming av takseringsopplegg, utarbeidelse av skogbruksplan og oppfølging overfor skogeierne, må tilpasses den bestemmelse som er referert ovenfor.

Rent konkret vil dette innebære at man for skogbruksplaner som omfatter vernskogarealer må foreta faglige vurderinger knyttet til foryngelsesmetode, avvirkningsomfang, treslag m.v. i forhold til de lokale forhold i vernskogen og de retningslinjer som eventuelt er gitt.

Tilskudd til skogkultur og skogreising

Forskriften er fastsatt av Landbruksdepartementet 15. 5. 1991 med hjemmel i Stortingets årlige budsjettvedtak.

I tillegg til de generelle betingelser som stilles for utbetaling av tilskudd, har forskriften følgende bestemmelse i § 2, pkt. A, 4. ledd:

I følgende tilfeller utbetales statstilskudd bare når skogbrukssjefen på forhånd har godkjent planene for tiltaket:

- skogkultur og skogreising i vernskog
- .....

Den forhåndsgodkjenning som her omtales er knyttet til hvert enkelt tiltak der det søkes om statstilskudd. Etaten må behandle disse spørsmål som enkeltsaker, men gjennom mer generelle og totale vurderinger av forholdene i vernskogen bør man kunne komme fram til kriterier og kunnskaper som vil kunne forenkle enkeltsaksbehandlingen.

Tilskudd til drift i vanskelig terreng

Forskriften er fastsatt av Landbruksdepartementet 29. 10. 1985 i medhold av vedtektene for LUF, og er siden endret flere ganger, sist ved rundskriv M-123/91 datert 27. desember 1991.

I tillegg til de generelle betingelser som stilles for utbetaling av tilskudd, har forskriften følgende bestemmelse i § 2, 2. ledd:

Det skal ikke gis statstilskudd:

- .....
- i vernskog eller annen skog opp mot skoggrensen uten at blinking er utført av skogbruksetaten eller av personer som er godkjent av fylkesskogsjefen (jfr. lov om skogbruk og skogvern, § 33)
- .....

Det vises til omtalen av § 33 foran der det er gitt endel merknader til blinking og avvirkning m.v. i vernskogen. Hovedpoenget med den siterte bestemmelse om tilskudd til drift i vanskelig terreng er at omfang og utforming av hogstflater må godkjennes av skogbruksetaten og at skogbruksetaten i denne sammenheng må påse at nødvendige klimatiske og foryngelsesmessige hensyn er ivaretatt.

2.6.2. Forskrifter etter skogbruksloven Forskrift om planlegging og godkjenning av skogsveger

Forskriften er fastsatt av Landbruksdepartementet 1. 11. 1991 med hjemmel i § 17a i lov om skogbruk og skogvern.

Forskriftens § 3, 3. avsnitt lyder slik:

Ved melding om planlagt vegbygging i vernskog skal det legges fram et forslag til samlet utdriftsplan for vegens dekningsområde.

Forskriftens § 5, 4. avsnitt lyder slik:

Ved tillatelse til vegbygging i vernskog skal det fastsettes en samlet utdriftsplan som sikrer at skogsdrift og foryngelse i vegens dekningsområde skjer i tråd med skogbrukslovens vernskogbestemmelser.

Forskriftens bestemmelser pålegger skogeier eller vegforening å legge fram et forslag til samlet avvirkningsplan for vegens dekningsområde, samtidig som vedtaksmyndigheten pålegges å ta stilling til denne og eventuelt godkjenne eller endre planen. Det er ikke lagt opp til at man i denne sammenheng skal vurdere andre forhold enn dem som følger av vernskogbestemmelsene i skogbruksloven, men det er likevel naturlig å forvente at det samlede revisjonsarbeidet vil frambringe momenter som kan komme til nytte.

2.6.3. Skogbrukslovens § 50

Departementet vil minne om at all omdisponering av skogmark i vernskog skal godkjennes av skogoppsynet i medhold av skogbrukslovens § 50, 3. ledd.

2.7. Spesielt om hensynet til naturmiljø, friluftsliv og kulturverdier.

Miljøverdiene har stått sentralt i debatten om den framtidige forvaltning av fjellskogen. I vernskogsammenheng er det ressursvernet som er den sentrale utfordring, men Landbruksdepartementet vil understreke at man også i vernskogen må legge vekt på skogens verdi og betydning i miljøsammenheng (naturmiljø, friluftsliv, kulturminner). Miljøhensynene må tilpasses de spesielle miljøverdier som finnes i hvert enkelt område, og det er derfor ikke mulig å gi en detaljert oversikt over hva disse bør omfatte. Ved skogsdrift i fjellnær skog bør man særlig - i tillegg til vernskogoppgavene - legge vekt på driftsmåter som er tilpasset den sårbare naturen som også ofte er mindre preget av tekniske inngrep enn andre områder. Det er en viktig oppgave for skogbruksmyndighetene lokalt at det tas nødvendige hensyn til miljøverdiene ved utforming av skogsdrift i vernskogen, og det bør derfor utvikles et sett med overordnede premisser og kriterier for hvordan dette skal innpasses i skogsdriften. For å forenkle arbeidet bør dette også knyttes til arbeidet med revisjon av vernskoggrensene og fastsetting av prinsipper for forvaltning av vernskogen.

Det er ikke lagt opp til at forhold av den type som blir omtalt her skal detaljbehandles i forbindelse med revisjon av vernskoggrensene. Arbeidsmåte, arealvurderinger og planprosedyre gir et godt grunnlag for å vurdere de miljøhensyn som skogbruksloven generelt gir pålegg om. Samtidig vil slike sammenhengende vurderinger være nyttige i forbindelse med framtidig skogbruksplanlegging.

Fylkesskogsjefen, og fylkeslandbruksstyret, bør derfor gi visse retningslinjer for arbeidet med miljøtilpasninger i vernskogen.

I det følgende kommenteres kort endel viktige miljøverdier i fjellskogen.

Sammenhengende faunaverdier i fjellskogen

Fjellskogen preges av mindre tekniske inngrep enn andre skogområder. Dette henger sammen med fjellskogområdenes generelt lavere produktivitet og mindre intensive arealutnyttelse. Samtidig medfører dette at fjellskogen blir verdifull som leveområde for arter som er avhengig av liten menneskelig aktivitet og store sammenhengende naturområder. Faunainteressene er særlig knyttet til spesielle områder som vinteroppholdsområder, yngleområder, trekkruiter m.v. Ved utforming av skogbrukstiltak, først og fremst hogst og vegbygging, er det derfor viktig å være kjent med slike forhold slik at det kan planlegges hensyn som

- gjensetting av viltkorridorer
- unngå aktivitet i spesielle perioder (yngleperioder, spillperiode m.v.)
- unngå aktivitet helt inntil spesielt sårbare forekomster.

Spesielle vegetasjonsverdier i fjellskogen

Det mest karakteristiske med fjellskogen i vegetasjonssammenheng er at man befinner seg i nærheten av biologiske og klimatiske grenser for viktige plantesamfunn. Spesiell varsomhet i forbindelse med hogst og foryngelse er derfor det grunnleggende element i vernskogforvaltningen. I forbindelse med planleggingen av både skogbruksaktivitet og virkemiddelforvaltning kan det imidlertid være aktuelt å vurdere også andre forhold i forbindelse med fjellskogens vegetasjonsforhold. Det er nevnt foran at forskjellene i produksjonsevne mellom ulike markslagstyper er langt mindre i fjellskog enn i lavereliggende skog. Dette innebærer at selv om takstresultater og skogstatistikk ofte viser lav produksjon i fjellskogen, vil det finnes en rekke arealer – bl.a. myrer og våtmarksområder – som kan ha god jordbonitet og stor biomasseproduksjon i en kortere periode hver sommer. I tillegg til at slike områder er verdifulle biotoper for viltet kan de også inneholde verdifulle plantesamfunn og bevaringsverdige arter.

Kulturminner og kulturlandskap i fjellskogen

Det er rimelig å forvente at innslaget av kulturminner målt som funn pr. arealenhet er mindre i fjellskogen enn i mer lavereliggende områder med bedre produksjonsevne av både vilt og trevirke og med gunstigere klimaforhold for bosetting m.v. Likefullt er det store mengder verdifulle kulturminner i fjellskog, bl.a. i form av spor etter jakt og etter utvinning av myrmalm. I tillegg har man i fjellskogen langt færre tekniske inngrep av nyere dato, slik at gamle kulturminner og sammenhengen mellom disse lettere kan påvises som f.eks. når det gjelder større fangstanlegg m.v.

Friluftsverdier i fjellskogen

Fjellskogen har kvaliteter som gjør den svært verdifull for friluftsliv. Det faktiske forhold er likevel at friluftslivsaktiviteten totalt er svært lav pr. arealenhet i fjellskogen pga. disse arealers avstand til de store befolkningskonsentrasjoner. Visse aktiviteter er først og fremst knyttet til fjellskogen. Spesielle friluftshensyn er derfor først og fremst aktuelle i områder med spesiell aktivitet og i områder med fritidsbebyggelse eller turistbedrifter. Også i de øvrige fjellskogområder er det nødvendig å praktisere de generelle pålegg om friluftshensyn, så som fjerning av hogstavfall i stier og løyper og andre tiltak for å unngå ferdselshindringer.

2.8. Opphevelse av tidligere vedtak om vernskoggrenser m.v.

Når fylkeslandbruksstyret treffer vedtak om reviderte eller nye vernskoggrenser, må det sørge for at de gamle grensevedtak blir opphevet. Dette skal inntas til slutt i vedtaket sammen med tidspunkt for ikrafttredelse. En er kjent med at mange av de gjeldende vernskogvedtak fra 1930-årene er gått i glemmeboken, men Landbruksdepartementet har oversikt over dette, og vil være behjelpelig med å skaffe kopier.

Når vernskogvedtaket er endelig, skal bekreftet avskrift til enhver tid ligge tilgjengelig hos vedkommende lenømann og ordfører, jfr. § 32, siste ledd. Tilsvarende skal det sendes kopi av vedtak og kartbeskrivelser til Landbruksdepartementet.